

„Végtelen szoboréleletet ajándékoz...”

Kő Pál budapesti portrékiállítása

Kő Pál
a kiállítás
megnyitóján
a Józsefvárosi
Galériában

Áttekintve Kő Pál szobrászművész szakmai életrajzát az önálló kiállítások hosszú-hosszú sorozatát regisztráló nyilvántartásban, számos különleges megfogalmazású címmel jelölt, érdekes tárlatra bukkanhatunk. A ma már a nyolcvanadik életévéhez közeledő, hatalmas életművet teremtett *Mester* rendezett kiállítást *Rajz és szobor* címmel (Melocco Miklós szobrászművésszel 1991-ben Csongrádon), *Történelmi szobrok a Millennium tiszteletére* címmel (1996-ban Veszprémben), aztán *KŐVIRÁGPÉTERFYGIZELLAKŐPÁL KŐBOLDIZSÁR* címmel (2000-ben Budapesten a családtagok műveit sorakoztatván fel). Vissza-visszatérően főiskolai, illetve egyetemi tanítványaival együtt, amelyek közül a legátfogóbb a *Lujos Mester és tanítványai* című (2012-ben a balatonfüredi Vaszary Villában rendezett) bemutató volt. És a teljesség igénye nélkül megidézett sorozathoz kapcsolódott a 2018 őszén, a szeptember-októberi hetekben a budapesti Józsefvárosi Galériában megrendezett azon tárlat, amely *Szántottam, vetettem* címmel várta és fogadta a látogatókat. A címadással a szobrász arra utalt, hogy lassan elérkezik a betakarítás időszaka, amikor számba kell vennie művészi termését, jóllehet – néhány szakrális jellegű kompozíció kíséretében – ezúttal egyetlen műfaj, illetve a hagyományos és a tradicionális formai kereteket átlépő-kitágító műforma, a portré körében végzett több évti-

zedes munkásságát tükröztető tevékenységét reprezentálta a műteremből, a hevesi állandó kiállításról és a különböző gyűjteményekből válogatott művek bemutatása révén.

A Józsefvárosi Galéria által közönség elé tárt kollekciónban nem csupán kisplasztikák és életnagyságú mell-, illetve portrészobrok, valamint a köztéren, monumentális formában megvalósult portréemlékművek, emlékszobrok kismintái szerepeltek, hanem a szobrászi

munkásságot a kezdetektől napjainkig kísérő grafikai művek: a különös látásmódról tanúszkodó egyedi rajzok is. A plasztikai és grafikai kompozíciókon a művész közvetlen környezetének alakjai, hajdani főiskolai társak, művész kortársak, barátok és ismerősök, hevesi mesteremberek jelennek meg, míg a szobrok galériájában egymás mellett sorakoznak a magyar történelem és kultúra kiemelkedő személyiségeinek, a művészet örök érvényű alkotásokat teremtő alakjainak arcmásai, illetve egész alakos emlékszobrai.

A művek között a domborművek és a körplasztikák, az agyagba mintázott, terrakottává égetett, megfestett, valamint bronzba öntött, kőbe és fába faragott kompozíciók jelzik Kő Pál szobrászi eszköztárának gazdagságát, plasztikai kifejezésének kimeríthetetlen tárházát, hol a naturához hű, hol attól messze eltávolodó-elszakadó formai megoldásainak sokszínű, változatos világát. A jellegzetes alak megidézésével, a különleges karakter megragadásával nemcsak egy-egy ismert vagy ismeri vélt személyt, személyiséget állít elénk szuggesztív, láttató erővel, hanem mindenkor a megidézett alak megjelenítésébe sűríti az általa hordozott tartalmi köröket, illetve jelentéseket, szimbolikus üzeneteket is. Kerüli a pátoszt és a fennkölt, szólamszerű, konvencionális alakformálást, mindig emberközeli, a hétköznapi hőseivé avatott figurákkal szembeállít, mint az egész alakos kisbronzok körében *Kossuth Lajossal* és *Kölcsey Ferencsel*, *Egressy Bénivel* és *Kodály Zoltánnal*, *Móricz Zsigmonddal* és *Mikszáth Kálmánnal*, *Sinka Istvánnal*. A Józsefvárosi Galériában felvonultatott portrék közül nehéz egyet-egyet kiemelni, de nem feledkeztünk meg a valódi katonasapkás *Édesapám*, a főiskolás *Áwierkiewicz Róbert*, a súlyos autóbaleset nyomait hordozó *Melocco Miklós*, a történelmi alak modelljévé avatott *Jankovics Marcell* vagy a kiállításon most először szerepelt, valóságos fekete szemüveget viselő *Hann Ferenc* művészeti író képmásáról sem. És a portrék körébe utalható olyan kompozíciók is kiállítóteret kaptak Kő Pál kollekciónban, amelyeket nem az egykori hús-vér alak tradicionális plasztikai megformálásával örökít meg a művész, hanem valamilyen tárggyal, tárgykol-lázzsal, assemblage-zsal. Ilyen a *Szárnykésztű* című, az életművet mintegy emblematikusan

Kő Pál:
Apám

Egressy Béni

Móricz
Zsigmond

Melocco
Miklós

Korpusz

Kodály Zoltán

Jankovics
Marcell

Van Gogh

fémjelző azon munka is, amelynek ketreceben kuporgó figurája nem más, mint Balázs János, az egykor a salgótarjáni cigánysoron élő és dolgozó östehetségű festőművész, de hivatkozhatunk akár a futballcsukával Puskás Ferencre és az Aranycsapatra emlékező, emlékeztető rendhagyó, meglepő kompozícióra is.

A Józsefvárosi Galériában, a Kő Pál-oeuvre portréi között szemlélődve Görömbei András irodalomtörténész lehetett kalauzunk, aki másfél évtizeddel ezelőtt, a *Hitel* című lap 2004. évi novemberi számában, a szobrász művészi világról értekezve megállapította: „Művésze-te a magyar nemzeti önismeret mélyítésében, megújításában is különleges érték. Köztéri szobrai és domborművei nagy magyar művészek és történelmi alakok egész sokaságának állítanak a magyar sorsot, magyar történelmet tudatosító és megítélő emlékműveket. *Balassi Bálint*-, *Mikszáth Kálmán*-, *József Attila*-, *Kuncz Aladár*-domborműve mellett emlékezhetünk olyan feledhetetlen szoboralakjaira, mint a posztókabátos *Kossuth*, a nyíregyházi

Móricz Zsigmond, a sződemeteri *Kölcsey Ferenc* vagy a vésztői *Sinka István*. Az egyik alakban meg tudja jeleníteni a néptudatban élő hőst, a másikban a hatalmas életismeretet, a harmadikban a finom intellektust, a negyedikben pedig a pásztorsors mélyéről fakadó poézist. Végtelen szoboréletet ajándékoz legkedvesebb szellemi elődeinek és rokonainak, hogy így is velünk legyenek, naponta szembesüljünk velük, naponta legyen számadásunk színük előtt. Szobrai minden ízükből magyar alkotások. Népi ihletésű művei és történelmünket újraértelmező alkotásai alapján joggal nevezték őt az egyik legmagyarabb szobrász-nak.” A legmagyarabb szobrász kiemelkedő szerepű és jelentőségű magyarokat megjelenítő alkotásaival a kiállítás zárása után Budapest és az ország településein járva nap mint nap találkozhatunk, de a kisebb, bensőséges sugárzású munkák – portrék és más kompozíciók – sincsenek elzárva a befogadók elől: a művek gazdag sora Kő Pál hevesi állandó gyűjteményében tárulnak elénk. ♣

NOVEMBER

ősz vad keleti szél söpör
 süvölt ágat tetőt tép
 füttyül ránk
 éj mélyén ablakokon kapukon zörget
 holdsugár-ösvény terül alá
 pörölycsapások
 a benső mély harangoz
 szívhang
 várd be a vihart
 dalolj
 vágd zsebre a szelet
 hidd
 van élet a reményen túl

(1960)

SZABADSÁG

csak a gondolat szállhat szabadon
 ki ne mondd
 mert szavaidon sokan lovagolnak
 csűrök csavarják a kajlák
 kollaboránsok meg a balgák
 vesztet akarják
 tettesd magad bolondnak

egyél igyál mulass
 minden csak hangulat
 utazz járd a világot
 az élet játék hát ne ossz
 a kárörvendőknek lapot
 ne faggass múltat s holnapot
 mondják a jóbarátok
 hadd szórják rád átkaik a pupák

forrása lobogásnak
 feloszlatója homálynak
 káprázat s képzelet
 nem ér fel hozzád és veled
 szabadság szirmod bontogató
 reményen túli virradat
 én mégis várva várlak

(1963)

MA

még itt járkálok közöttetek
 de nem tartozom senkinek
 kitüntetések díjak
 nem öveztek csak néhány értő
 szó jelezte épp így
 látjuk mi is csak szödd tovább
 gondolataid fonalát
 rólunk róluk ne szépíts

szavak ti betűhalmazok
 fintorok és mosolyok
 és kimeríthetetlen
 gyönyörű anyanyelvem
 üteme rejtett ritmusa
 játéka komolysága
 kényszerít dalra köszönetre
 hogy szellemem örökké
 a lét himnuszát komponálja

(2018)

TAXNER TÜNDE

ISMERŐSÖK

Kő Pál:
Széllhárfa

A hosszú, szürke mozgólépcső kilökött a felszínre, és lábaim azonnal a Széll Kálmán tér közepén álló szökőkút felé vittek, mintha lenne ott valami látnivaló. Egy régi ismerős állt ott, akivel találkoztam már a Keleti aluljáróban, a négyes-hatoson éjszaka, a stadionoknál rock koncert után és a Kossuth tér kopár rónájának közepén. Mindig fekete zsinóros mentét hord és keménykalapot, amit jól kiegészít sötét, ápolt harcsabajusza. Ezen a reggelen az óra alatt állt, és elfeledtette velem, hogy a teret korábban Moszkvának hívták. Magas, erős testalkatú, feltűnő személyiség, mégsem ez az oka annak, hogy Budapest minden szegletében felfigyeklek rá. Jellegzetes hangján teli torokból magyar népdalokat énekel. Nincsen szüksége hangosításra, pódiumra, reflektorfényre, a járókelőknek koncertezik. A budapestieknek alakítja a repertoárját hónaptól, közelgő ünnepektől és hagyományoktól függően. Múlt karácsonykor már meg sem lepődtem rajta, hogy olyan dalok zendültek elő erős torkából, amelyeket előtte sosem hallottam. A járókelők a kalapjába dobálnak néha pár forintot, de a legtöbb város lakó csak furcsállón néz rá, és meggyorsítja lépteit. Egy lopott pillanatban mégis mindenki kiveszi a fülhallgatóját, és rácsodálkozik a város hangjára. Én is lelassítottam lépteimet, hogy ki tudjam venni a szavakat és a dallamot, aztán gyorsan felszálltam a villamosra. Berregve bezáródtak az ajtók, elnyomták az ősi hangzatokat, és továbbzötyögve elsodálkoztam azon, hogy ez a hang mennyire megérintette ezt a várost. Magam elé meredve zötykölődés közben elgondolkodtam, hogy mennyire egybeolvadt az alakja Budapesttel, mégis mennyire nem tudok róla semmit.

Automatikusan leszálltam a Gellért tere, s a tolakodó felszállók kizökkentettek gondolataimból. A villamos lábaimra ömlő forrósága után fagyosnak éreztem a februári reggelt. A nap végigömlött a Duna fölött, bevilágította a Bubi-bringák, a zászlók és a Szabadság híd zöld árnyalatait. Mivel ilyen tiszta az idő, biztosan megint ott találok –

futott át rajtam a gondolat. Ráfordultam a hídra, és a másik ismerősöm valóban ott ücsörgött az első pillér tövében. Alatta egy koszos, kék ikeás szatyor, hátát a szegeccses vasszerkezetnek döntötte. Magasan a feje fölött feketén szárnyalt a magyar szabadságmadár. Közelebb sétáltam, és bár ezen a télen szinte minden nap láttam, ismét elámított, hogy olvas. Egyetlen tulajdona, a nagy szatyor tömve volt régi, papírkötéses könyvekkel, képzeletemben az alján ott lapult Rejtő Jenő összes regénye. Mosdatlan, szakállas arcát a nap felé fordította, és csak akkor pillantott fel a lapok közül, mikor a bal kezében tartott, automatás kávéspohárban megcsörrent pár forint. Már olyan közel értem hozzá, szemüvegének koszoságát is észrevettem. Hirtelen előtött a forróság. Meg kellene kérdeznem tőle, mit olvas. Vagy csak annyit, hogy miért ül ki ide a hídra. És hogy miért nem északra, a Vár felé néző oldalra, ahol több a nagylelkű turista, és még a Duna is méltóságteljesebben folydogál. Már régóta terveztem, hogy megszólítom. Mégis, minden nap találtam valami remek kibúvót, mint ahogyan nem hallgattam eddig végig egyetlen teli torokból énekel, őszinte népdalt sem. Most is arra a nagyvárosi túlélőösztönre hivatkoztam, hogy nem szabad idegenekkel szóba állni. És már sokadik alkalommal, megállás nélkül, lassan sétáltam el előtte. Csak egy lopott pillantásra méltattam, s kényszeredetten mosolyogtam saját gyávaságomon.

Keserű mosolyom addig húzódtott el a város arcán, amíg nyár nem lett. Most már sugárzó napsütés ömlik végig a hídon, és én a téli reggel óta nem láttam sem Budapest hangját, és nem láttam olvasó koldusát sem. Ha esetleg találkozol vele, kérdezd meg tőle, hogy miért éppen a szabadság hídján ül, és hogy miért félünk a beszélgetésektől. És kérlek, adj neki egy szemüvegtörlőt. ♦♦

LEXIKON: *Taxner Tünde* 1999. április 16-án született Budapesten, s az óta is szülővárosában él. Gimnáziumi éve alatt kezdett el írni, irodalommal és színházzal foglalkozni. 2017-ben érettségizett a Thomas Mann Gimnáziumban (Budapesti Német Iskola). Jelenleg a Budapesti Corvinus Egyetem másodéves kommunikáció- és médiatudomány szakos hallgatója.